

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA W KATOWICACH**

Katowice, dn. 18 grudnia 2014r.

RKT-61-04/14/SB

DECYZJA Nr RKT-46/2014

Stosownie do art. 33 ust. 4, 5 i 6 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz § 2 pkt 4 i § 5 ust. 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 107, poz. 887) po przeprowadzeniu z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów przeciwko Aleksandrze Januszkiewicz prowadzącej działalność gospodarczą pod firmą Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe Edukacja Aleksandra Januszkiewicz w Katowicach,

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

I. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, **uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów** działanie Aleksandry Januszkiewicz prowadzącej działalność gospodarczą pod firmą Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe Edukacja Aleksandra Januszkiewicz w Katowicach polegające na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479(45) ustawy z dnia 17 listopada 1964r. Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2014r. poz. 101 z późn. zm.) w brzmieniu:

„Dziecko może zostać skreślone z listy dzieci przyjętych do Przedszkola, jeśli Rodzice lub opiekunowie dziecka zalegają z opłatami za Przedszkole za jeden miesiąc”,

„Nie opłacenie przedszkola przez 1 miesiąc będzie skutkowało rozwiązaniem umowy”

i stwierdza się zaniechanie jej stosowania z dniem 1 kwietnia 2014r.

II. Na podstawie art. 26 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, **uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów** działanie Aleksandry Januszkiewicz prowadzącej działalność gospodarczą pod firmą Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe Edukacja Aleksandra Januszkiewicz w Katowicach polegające na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479(45) ustawy z dnia 17 listopada 1964r. Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2014r. poz. 101 z późn. zm.) w brzmieniu:

1. *„Dziecko może zostać skreślone z listy dzieci przyjętych do Przedszkola, jeśli Rodzice (opiekunowie prawni) naruszają zasady harmonijnej współpracy z przedszkolem”,*

2. „Rodzice dzieci nowoprzyjętych do przedszkola wpłacają bezzwrotnie wpisowe w chwili spisania umowy w wysokości 300.00 PLN (trzysta złotych) – opłata jednorazowa, celem rezerwacji miejsca w Przedszkolu z przeznaczeniem na fundusz rozwoju placówki”;
3. „Właściciel Przedszkola zastrzega sobie możliwość podniesienia wysokości czesnego w ciągu roku szkolnego (powiadamiając o tym Rodziców z miesięcznym wyprzedzeniem) w przypadku wzrostu kosztów postępującej inflacji, wzrostu podatków od wynagrodzeń, składek ZUS, wzrostu kosztów eksploatacyjnych oraz innych kosztów niezależnych od stron”,
co jest niezgodne z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i **nakazuje się zaniechanie jej stosowania.**

III. Na podstawie art. 77 ust. 1 w związku z art. 80 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz na podstawie art. 263 § 1 oraz art. 264 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz.U. Nr 2013, poz. 267) w związku z art. 83 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów obciąża się Aleksandrę Januszkiewicz prowadzącą działalność gospodarczą pod firmą Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe Edukacja Aleksandra Januszkiewicz w Katowicach, kosztami opisanego na wstępie postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów oraz zobowiązuje się tego przedsiębiorcę do zwrotu Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kosztów postępowania w kwocie **27 PLN** (słownie: dwudziestu siedmiu złotych), w terminie 14 dni od uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

Uzasadnienie

W imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z urzędu, pod sygnaturą akt RKT-405-26/13/SB, przeprowadzone zostało postępowanie wyjaśniające w sprawie wstępnego ustalenia, czy w związku z działalnością Aleksandry Januszkiewicz prowadzącej działalność gospodarczą pod firmą Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe Edukacja Aleksandra Januszkiewicz w Katowicach (zwanej dalej także przedsiębiorcą) występuje naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, o których mowa w art. 24 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm., zwanej dalej także uokik).

W dniu 18 lutego 2014r. postanowieniem nr 1 (dowód: karta nr 1) wszczęte zostało z urzędu postępowanie w związku z podejrzeniem stosowania przez przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, polegającej na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479(45) ustawy z dnia 17 listopada 1964r. Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2014r. poz. 101 z późn. zm.) w brzmieniu:

1. § 18 pkt 6.a Statutu Niepublicznego Przedszkola Dziecięcy Ogród Możliwości w Katowicach stanowi, że „Dziecko może zostać skreślone z listy dzieci przyjętych do Przedszkola, jeśli Rodzice lub opiekunowie dziecka zalegają z opłatami za Przedszkole za jeden miesiąc”;
- pkt. VII.f Regulaminu Przedszkola stanowi, że „Nie opłacenie przedszkola przez 1 miesiąc będzie skutkowało rozwiązaniem umowy”;
2. § 18 pkt 6.d) ww. Statutu stanowi, że „Dziecko może zostać skreślone z listy dzieci przyjętych do Przedszkola, jeśli Rodzice (opiekunowie prawni) naruszają zasady harmonijnej współpracy z przedszkolem”;
3. § 5 pkt 3 umowy o sprawowanie opieki nad dzieckiem w Niepublicznym Przedszkolu Dziecięcy Ogród Możliwości w Katowicach stanowi, że „Rodzice dzieci nowoprzyjętych do

przedszkola wpłacają bezzwrotnie wpisowe w chwili spisania umowy w wysokości 300.00 PLN (trzysta złotych) – opłata jednorazowa, celem rezerwacji miejsca w Przedszkolu z przeznaczeniem na fundusz rozwoju placówki”,

4. § 6 umowy stanowi, że „*Właściciel Przedszkola zastrzega sobie możliwość podniesienia wysokości czesnego w ciągu roku szkolnego (powiadamiając o tym Rodziców z miesięcznym wyprzedzeniem) w przypadku wzrostu kosztów postępującej inflacji, wzrostu podatków od wynagrodzeń, składek ZUS, wzrostu kosztów eksploatacyjnych oraz innych kosztów niezależnych od stron*”,

co mogło stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W piśmie z dnia 5 marca 2014r. (dowód: karty nr 49-50) przedsiębiorca wyjaśnił, że postanowienia § 18 pkt. 6a Statutu oraz pkt. VII.f Regulaminu umożliwiające rozwiązanie umowy z powodu opóźnienia we wniesieniu opłat nigdy nie były zastosowane bez wcześniejszego uprzedzenia rodziców. Przedsiębiorca zadeklarował, że pozostaje w stałym kontakcie z rodzicami i jeśli wystąpi opóźnienie z zapłatą przekazywana jest o tym informacja za pośrednictwem poczty elektronicznej lub w trakcie rozmowy telefonicznej. Zadeklarowano, że żadna z umów nie została rozwiązana w związku z powstaniem zaległości. Przedsiębiorca zadeklarował wprowadzenie zmian co do brzmienia przedmiotowych postanowień.

Przedsiębiorca poinformował, że nowy wzór umowy jest stosowany od daty sporządzenia pisma, którą jest 5 marca 2014r.

Wprowadzenie zmian zostało opisane w następujący sposób: Zmieniony Statut oraz Regulamin zostały zamieszczone na stronie internetowej przedszkola, w części dostępnej dla rodziców po zalogowaniu. Rodzice zostali również poinformowani, że wersja papierowa jest dostępna w sekretariacie. Ogłoszenie dotyczące dostępności dokumentów w sekretariacie zostało wywieszane przy wejściu do przedszkola. Przedsiębiorca poinformował o rozesłaniu propozycji aneksu do umowy wdrażającego zmiany wszystkich stosowanych dokumentów.

Przedsiębiorca oświadczył, że pierwsza umowa wg. nowego wzoru zawarta została w dniu 01 kwietnia 2014r.

Pismem z dnia 19 sierpnia 2014r. (dowód: karta nr 104) zawiadomiono przedsiębiorcę o zakończeniu zbierania materiału dowodowego oraz o prawie do zapoznania się z materiałem zgromadzonym w sprawie, z którego nie skorzystał.

Prezes Urzędu ustalił, co następuje:

Aleksandra Januszkiewicz prowadzi działalność gospodarczą pod firmą Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe Edukacja Aleksandra Januszkiewicz w Katowicach na podstawie wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (dowód: karta nr 102).

Zakres prowadzenia działalności gospodarczej został określony w Statucie Niepublicznego Przedszkola Dziecięcy Ogród Możliwości w Katowicach, zgodnie z którym przedszkole realizuje cele i zadania wynikające z ustawy o systemie oświaty oraz aktów wykonawczych do ustawy, w tym w szczególności z podstawy programowej wychowania przedszkolnego (dowód: karty nr 9-26).

Z przekazanego ww. Statutu wynika, że obowiązywał on od 3 stycznia 2013r. (dowód: karta nr 26). Dodatkowo warunki na jakich są świadczone usługi przedszkolne określone zostały w Regulaminie Przedszkola, który był stosowany już w roku szkolnym 2012 / 2103 (dowód: karta 27). Przedsiębiorca zawiera również umowy w oparciu o wzór umowy o

sprawowanie opieki nad dzieckiem w Niepublicznym Przedszkolu Dziecięcy Ogród Możliwości w Katowicach, który był stosowany od 2 września 2013r. (dowód: karta nr 40).

W powyżej opisanych dokumentach zawarte były następujące postanowienia:

§ 18 pkt 6.a Statutu stanowił, że *„Dziecko może zostać skreślone z listy dzieci przyjętych do Przedszkola, jeśli Rodzice lub opiekunowie dziecka zalegają z opłatami za Przedszkole za jeden miesiąc”*,

§ 18 pkt 6.d) Statutu stanowił, że *„Dziecko może zostać skreślone z listy dzieci przyjętych do Przedszkola, jeśli Rodzice (opiekunowie prawni) naruszają zasady harmonijnej współpracy z przedszkolem”*,

pkt. VII.f Regulaminu Przedszkola stanowił, że *„Nie opłacenie przedszkola przez 1 miesiąc będzie skutkowało rozwiązaniem umowy”* (dowód: karty 27-31),

§ 5 pkt 3 umowy stanowił, że *„Rodzice dzieci nowoprzyjętych do przedszkola wpłacają bezzwrotnie wpisowe w chwili spisania umowy w wysokości 300.00 PLN (trzysta złotych) – opłata jednorazowa, celem rezerwacji miejsca w Przedszkolu z przeznaczeniem na fundusz rozwoju placówki”* (dowód: karty 46-48),

4. § 6 umowy stanowił, że *„Właściciel Przedszkola zastrzega sobie możliwość podniesienia wysokości czesnego w ciągu roku szkolnego (powiadamiając o tym Rodziców z miesięcznym wyprzedzeniem) w przypadku wzrostu kosztów postępującej inflacji, wzrostu podatków od wynagrodzeń, składek ZUS, wzrostu kosztów eksploatacyjnych oraz innych kosztów niezależnych od stron”*.

W czasie trwania postępowania dokonano zmiany warunków na jakich zawierane były umowy z konsumentami. Przedsiębiorca oświadczył, że nowy Statut i Regulamin przyjęte zostały 5 marca 2014r. i są stosowane od 1 kwietnia 2014r. Dodatkowo oświadczył, że 1 kwietnia 2014r. została zawarta pierwsza umowa w oparciu o nowy wzór umowy (dowód: karta nr 81). Wprowadzenie do stosowania nowego brzmienia umowy zostało potwierdzone umową zawartą w dniu 1 kwietnia 2014r. (dowód: karta nr 85-87).

W nowych wzorach ww. dokumentów określających warunki świadczenia usług przedszkolnych wpisano następujące postanowienia:

§ 18 pkt 6.a Statutu otrzymał brzmienie *„Dziecko może zostać skreślone z listy dzieci przyjętych do Przedszkola, jeśli Rodzice lub opiekunowie dziecka zalegają z opłatami za Przedszkole za jeden miesiąc i mimo pisemnego wezwania, wyznaczającego dodatkowy termin do zapłaty zaległości, nie wywiązali się ze swych zobowiązań”* (dowód: karty nr 51-67),

§ 18 pkt 6.d) Statutu otrzymał brzmienie *„Dziecko może zostać skreślone z listy dzieci przyjętych do Przedszkola, jeśli Rodzice (opiekunowie prawni) nie przestrzegają w relacjach z Przedszkolem przepisów prawa lub niniejszego Statutu lub istotnie utrudniają własnemu dziecku lub innym dzieciom korzystającym z Przedszkola lub ich Rodzicom korzystanie z usług Przedszkola zgodnie z jego celami i zasadami”*,

pkt. VII.f Regulaminu Przedszkola otrzymał brzmienie *„Nie opłacenie przedszkola przez 1 miesiąc i nie uregulowanie zaległości mimo pisemnego wezwania wyznaczającego dodatkowy termin płatności będzie skutkowało rozwiązaniem umowy”* (dowód: karty 68-72),

§ 5 pkt 3 umowy otrzymał brzmienie *„Rodzice dzieci nowoprzyjętych do przedszkola wpłacają wpisowe (zadek) w chwili spisania umowy w wysokości 300.00 PLN (trzysta złotych), który ma takie znaczenie, że w przypadku nie przystąpienia do wykonania umowy przez Rodziców (nie rozpoczęcia korzystania z usług przedszkola w czasie umówionym) Przedszkole może wypowiedzieć umowę i wpisowe przepada na rzecz Przedszkola, zaś w przypadku nie przystąpienia do wykonywania umowy przez Przedszkole (nie przyjęcia dziecka do przedszkola w czasie umówionym) Rodzice mogą wypowiedzieć umowę i zażądać zwrotu wpisowego w podwójnej wysokości”* (dowód: karta nr 85-87),

§ 6 umowy otrzymał brzmienie „*Właściciel Przedszkola zastrzega możliwość wypowiedzenia wysokości czesnego w trakcie trwania niniejszej umowy, z zachowaniem miesięcznego okresu wypowiedzenia ze skutkiem na koniec miesiąca kalendarzowego. Brak sprzeciwu wobec nowej wysokości czesnego ze strony Rodziców powoduje, że z upływem okresu wypowiedzenia nowa wysokość czesnego wchodzi w życie. Wobec Rodziców, którzy złożyli sprzeciw wobec zmiany wysokości czesnego, umowa ulega rozwiązaniu z upływem okresu wypowiedzenia*”.

W toku niniejszego postępowania Prezes Urzędu zważył, co następuje:
ad I i II

Zgodnie z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów w art. 24 ust. 2 stanowi, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji.

W przypadku, gdy doszło do naruszenia art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes Urzędu na podstawie art. 26 ust. 1 tej ustawy uznaje określoną praktykę za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazuje zaniechanie jej stosowania. Zgodnie z art. 27 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie wydaje się decyzji, o której mowa w art. 26, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 24. W przypadku określonym w art. 27 ust. 1 ww. ustawy Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzającą zaniechanie jej stosowania (art. 27 ust. 2 ww. ustawy).

Naruszenie interesu publicznego

Stosownie do art. 1 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów ochrona interesów przedsiębiorców i konsumentów podejmowana w ramach działań Prezesa Urzędu jest prowadzona w interesie publicznym. Działania oparte na przepisach niniejszej ustawy są zatem podejmowane w interesie publicznym, w celu ochrony interesów zbiorowości, a nie wprost poszczególnych, indywidualnych uczestników rynku. Naruszenie interesu publicznego stanowi bezwzględny warunek do uznania kompetencji Prezesa Urzędu do rozstrzygnięcia określonej sprawy. Interes publiczny zostaje naruszony wówczas, gdy oceniane działania godzą w interesy ogólnospołeczne i dotyczą szerokiego kręgu uczestników rynku i poprzez to powodują zaburzenia w jego prawidłowym funkcjonowaniu. Do naruszenia interesu publicznego dochodzi, gdy skutki określonych działań mają charakter powszechny, dotyczą wszystkich potencjalnych podmiotów na danym rynku¹.

Niniejsza sprawa ma charakter publicznoprawny, gdyż dotyczy naruszenia interesu wszystkich konsumentów, którzy zawarli umowy z przedsiębiorcą, a także potencjalnych jego klientów. Interes publicznoprawny przejawia się także w postaci zbiorowego interesu konsumentów, co oznacza, iż naruszenie zbiorowego interesu konsumentów jest jednocześnie naruszeniem interesu publicznoprawnego.

Z uwagi na to, że w niniejszej sprawie przedmiotowa przesłanka została spełniona, istniała możliwość poddania zachowania przedsiębiorcy dalszej ocenie pod kątem stosowania przez niego praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

¹ Konrad Kohutek: Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2008r., strona 47

Na mocy art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Aby można było stwierdzić naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów muszą kumulatywnie zostać spełnione następujące przesłanki:

- oceniane zachowanie musi być podejmowane przez podmiot będący przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów,
- praktyka musi godzić w zbiorowe interesy konsumentów,
- praktyka musi być bezprawna.

Status przedsiębiorcy

Zgodnie z art. 4 pkt 1 uokik pod pojęciem przedsiębiorcy należy rozumieć przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 672 ze zm.) tj. osobę fizyczną, osobę prawną i jednostkę organizacyjną nie będącą osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonującą we własnym imieniu działalność gospodarczą (art. 4 ust. 1 ww. ustawy). Działalnością gospodarczą jest zgodnie z przepisem art. 2 tej ustawy, zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły.

W niniejszym postępowaniu podmiot będący stroną postępowania posiada status przedsiębiorcy, gdyż prowadzi działalność na podstawie wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (dowód: karta nr 102). W związku z powyższym Prezes Urzędu uznał, że Aleksandra Januskiewicz prowadząca działalność gospodarczą pod firmą Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe Edukacja Aleksandra Januskiewicz w Katowicach jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 pkt 1 uokik. Zachowania niniejszego podmiotu podlegają ocenie na podstawie przepisów uokik.

Naruszenie zbiorowych interesów konsumentów

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie definiuje pojęcia zbiorowych interesów konsumentów, stąd przy ustalaniu jego treści należy odwołać się do orzecznictwa sądowego. Pojęcie zbiorowych interesów konsumentów zostało szeroko omówione przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 kwietnia 2008r. (sygn. akt III SK 27/07). W uzasadnieniu Sąd Najwyższy podał, iż gramatyczna wykładnia tego pojęcia prowadzi do wniosku, że chodzi o zachowanie przedsiębiorcy, które godzi w interesy grupy osób stanowiących określony zbiór. Rezultaty tej wykładni modyfikuje zastrzeżenie, że nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma interesów indywidualnych. Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że przy konstruowaniu pojęcia „zbiorowego interesu konsumentów” nie można opierać się tylko i wyłącznie na tym, czy oceniana praktyka przedsiębiorcy skierowana jest do „nieoznaczonego z góry kręgu podmiotów”. Wystarczające powinno być w jego ocenie ustalenie, że oceniane zachowanie nie jest podejmowane w stosunku do zindywidualizowanych konsumentów, lecz względem członków danej grupy (określonego kręgu podmiotów), wyodrębnionych spośród ogółu konsumentów, za pomocą wspólnego dla nich kryterium. Sąd Najwyższy orzekł też, że *„praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest (...) takie zachowanie przedsiębiorcy, które podejmowane jest w warunkach wskazujących na powtarzalność zachowania w stosunku do indywidualnych konsumentów wchodzących w skład grupy, do której adresowane są zachowania przedsiębiorcy, w taki sposób, że potencjalnie ofiarą takiego zachowania może być każdy konsument będący klientem lub potencjalnym klientem przedsiębiorcy”*.

W rozważanym przypadku usługi oferowane są nieograniczonej grupie osób. W efekcie stosowanej praktyki naruszony został interes zarówno konsumentów, którzy zawarli

umowy jak i potencjalnych konsumentów. W związku z powyższym zostało stwierdzone, iż zarzucane w decyzji praktyki naruszały nie tylko interesy ekonomiczne konsumentów, którzy już zostali klientami, ale też mogą naruszać interesy przyszłych potencjalnych jego klientów. Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności stwierdzone zostało, iż oceniane praktyki przedsiębiorcy, zakwestionowana w punktach I i II sentencji niniejszej decyzji, godziły w zbiorowe interesy konsumentów.

Bezprawność działań

Kolejną przesłanką, która musi być spełniona, aby było możliwe stwierdzenie naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, jest bezprawność działania przedsiębiorcy rozumiana jako sprzeczność działania z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa. Jako „sprzeczne z prawem” należy kwalifikować zachowania sprzeczne z nakazem zawartym w ustawie, rozporządzeniu wydanym na podstawie i dla wykonania ustawy, umową międzynarodową mającą bezpośrednie zastosowanie w stosunkach wewnętrznych. Sprzeczne z prawem są czyny: zabronione i zagrożone sankcją karną, czyny zabronione pod sankcjami dyscyplinarnymi, czyny zakazane przepisami administracyjnymi lub przepisami prawa gospodarczego publicznego, czyny zabronione przepisami o charakterze cywilnym, sprzeczne z nakazami zawartymi w prawie cywilnym lub prawie administracyjnym. Bezprawność jest taką cechą działania, która polega na jego sprzeczności z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Dla ustalenia bezprawności działania wystarczy, że określone zachowanie koliduje z przepisami prawa /Por. Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji Komentarz, pod redakcją prof. dr hab. Janusza Szwejki, Wydawnictwo CH BECK, Warszawa 2000, s.117 - 118/.

W przypadku praktyk określonych w punktach I i II sentencji decyzji zarzucono przedsiębiorcy, że stosuje postanowienia, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, co jest praktyką niezgodną z art. 24 ust. 2 pkt 1 uokik. Wynikająca z art. 479(45) § 3 Kodeksu postępowania cywilnego jawność rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone oznacza, że od chwili wpisania do niego określonego postanowienia zakazane jest stosowanie tożsamyh postanowień w obrocie konsumenckim i nikt nie może zasłaniać się nieznajomością dokonanych wpisów.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów – zwany dalej SOKiK dokonując oceny postanowienia umownego ocenia określony zapis i w momencie jego wpisania do rejestru klauzula przestaje być postanowieniem konkretnego wzorca umownego, a jej stosowanie w jakimkolwiek innym wzorcu umowy jest zakazane. Ze względu na rozszerzoną skuteczność klauzul (art. 479(43) Kodeksu postępowania cywilnego stanowi, że wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art. 479(45) § 2) spełnia ona funkcję podobną do przepisów prawa.

W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006r. (sygn. akt III SZP 3/06) Sąd stwierdził, co następuje: „Sąd Najwyższy akceptuje stanowisko doktryny, zgodnie z którym wpis postanowienia wzorca do rejestru skutkuje tym, że zakazane jest posługiwanie się wpisaną klauzulą we wszystkich wzorcach umów, pod rygorem sankcji z art. 58 kc. Potwierdza to dotychczasowe orzecznictwo Sądu Najwyższego, jak również treść przykładowego katalogu niedozwolonych postanowień umownych, który został sformułowany w oderwaniu od rodzaju umowy lub gałęzi gospodarki, w której umowa została zawarta. Za takim rozwiązaniem, obok argumentów językowo-systemowych, przemawiają także względy celowościowe i funkcjonalne, których uwzględnianie w sprawach takich jak niniejsza jest powszechnie akceptowane (zob. m.in. uchwała SN z dnia 19 grudnia 2003 r. III CZP 95/2003 OSNC 2005/2 poz. 25). Przyjęcie powyższego rozwiązania pozwala uniknąć sytuacji, w której konieczne jest prowadzenie kilku postępowań, z których każde

musiałoby kończyć się identycznym rozstrzygnięciem merytorycznym. Stanowisko to znajduje również oparcie w charakterze postępowania w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, którego celem podstawowym jest usunięcie postanowień wzorca uznanych za niedozwolone z obrotu ze skutkiem nie tylko dla stron procesu, lecz także wobec osób trzecich (erga omnes) (uchwała z dnia 19 grudnia 2003 r. III CZP 95/2003 OSNC 2005/2 poz. 25). Przedmiotem kontroli nie jest bowiem kwestia ustalenia treści umowy w drodze wykładni, ale wyjaśnienie, czy konkretne postanowienie wzorca umownego stanowi niedozwoloną klauzulę umowną i z tej przyczyny nie wiąże nie tylko stron postępowania, ale nieograniczonego kręgu konsumentów. Chodzi tu o kontrolę abstrakcyjną, skuteczną erga omnes, nie zaś o ograniczoną w skutkach do stron wykładnię konkretnej umowy (wyrok SN z dnia 6 października 2004 r. I CK 162/2004 Monitor Prawniczy 2004/21 str. 966)”.

„Sąd Najwyższy uznaje również, iż jeżeli SOKiK uzna określoną klauzulę za niedozwoloną w wyniku przeprowadzonej kontroli abstrakcyjnej i zostanie ona wpisana do rejestru, o którym mowa w art. 479[45] § 2 kpc, to praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 23a ust. 2 uokik dopuszcza się każdy z przedsiębiorców, który wprowadza do stosowanych klauzul zmiany o charakterze kosmetycznym, polegające np. na przestawieniu szyku wyrazów lub zmianie użytych wyrazów, jeżeli zmiany te nie prowadzą do zmiany istoty klauzuli.” (Uchwała SN z dnia 13.07.2006r., III SZP 3/06).

Pomimo, iż powyżej powołana uchwała zapadła pod rządami ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów z 2000 r., to orzecznictwo to należy uznać za aktualne także w obecnym stanie prawnym. Na gruncie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów z 2007r. rozważana kwestia została uregulowana w analogiczny sposób, a zatem nie występują różnice, które nakazywałyby odejście od ustalonej linii orzecznictwa i w konsekwencji tego odmienną ocenę prawną badanego zagadnienia.

Biorąc pod uwagę powyższe przesłanki, które muszą zostać spełnione w niniejszej sprawie, aby móc uznać stosowane praktyki za bezprawne, konieczne jest dokonanie ich oceny.

I. W zakresie punktu I sentencji niniejszej decyzji oceniana praktyka dotyczyła stosowania w wzorcach umów: Statucie Niepublicznego Przedszkola Dziecięcy Ogród Możliwości w Katowicach oraz Regulaminie Przedszkola postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479(45) Kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu:

§ 18 pkt 6.a Statutu stanowił, że *„Dziecko może zostać skreślone z listy dzieci przyjętych do Przedszkola, jeśli Rodzice lub opiekunowie dziecka zalegają z opłatami za Przedszkole za jeden miesiąc”*.

pkt. VII.f Regulaminu Przedszkola stanowił, że *„Nie opłacenie przedszkola przez 1 miesiąc będzie skutkowało rozwiązaniem umowy”*.

Postanowienia o treści tożsamej z wyżej zakwestionowanymi postanowieniami zostały wpisane do rejestru pod następującymi numerami:

- poz. 726: *„Nieusprawiedliwione zaleganie z uiszczeniem czesnego lub innych opłat spowoduje skreślenie z listy studentów”* (wyrok SOKiK z dnia 27 lutego 2006r. - sygn. akt XVII Amc 105/04);

- poz. 754: *„Nieopłacenie zajęć w przedstawionych wyżej terminach powoduje skreślenie z listy studentów bez zwrotu wpłaconej wcześniej kwoty”* (wyrok SOKiK z dnia 27 marca 2006r. - sygn. akt XVII Amc 40/05);

- poz. 956: *„Bezskuteczny upływ terminu uiszczenia raty czesnego uznaje się za wyrażenie woli rezygnacji ze studiów, jeżeli zaległa rata nie została uiszczona w ciągu czternastu dni od*

dnia upływu terminu uiszczenia. Rezygnacja wywołuje skutek piętnastego dnia po upływie terminu uiszczenia raty” (wyrok SOKiK z dnia 24 sierpnia 2006r. - sygn. akt XVII Amc 115/05). W ww. wyroku Sąd uznał, co następuje: „Postanowienia zakładające, iż brak raty opłaty za studia jest równoznaczne z rezygnacją ze studiów uznać należy za sprzeczne a art. 385(1) § 1 k.c. oraz art. 385(3) pkt 9 k.c. jako nadmiernie rygorystyczne i uprawniające pozwaną do zastosowania wobec konsumenta wprost tak dotkliwej sankcji za nieuiszczenie opłaty w terminie jaką jest skreślenie z listy studentów niepoprzedzone wezwaniem do zapłaty. Założenie, iż brak opłaty uznaje się za wyrażenie woli rezygnacji ze studiów oznacza przyznanie szkole uprawnienia do dokonywania wiążącej interpretacji umowy, poprzez przyjęcie, iż każde zaniechanie studenta w dokonaniu opłaty jest równoznaczne z wolą rezygnacji ze studiów”;

- poz. 1979: *„Zleceńobiorcy przysługuje prawo rozwiązania umowy bez wypowiedzenia w przypadku, kiedy Zleceniodawca spóźnia się z zapłatą za usługi”* (wyrok SOKiK z dnia 9.03.2010 r., sygn. akt XVII AmC 430/09);

- poz. 2509 w brzmieniu: *„Brak dokonania płatności przez Rodzica w terminie wskazanym w § 6 punkt 1 uprawnia Przedszkole do natychmiastowego rozwiązania umowy z winy Rodzica. Jeśli rozwiązanie Umowy nastąpi w tym trybie, Rodzic będzie zobowiązany do zapłaty czesnego w pełnej wysokości za miesiąc, w którym nastąpiło rozwiązanie umowy”* (wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zwanego dalej SOKiK z dnia 12 maja 2011r. - sygn. akt XVII Amc 148/10);

- poz. 2774: *„Brak dokonania płatności przez Rodzica w terminie wskazanym w § 6 punkt 1 uprawnia Przedszkole do natychmiastowego rozwiązania umowy z winy Rodzica. Jeśli rozwiązanie Umowy nastąpi w tym trybie, Rodzic będzie zobowiązany do zapłaty czesnego w pełnej wysokości za miesiąc, w którym nastąpiło rozwiązanie umowy”* (wyrok SOKiK z dnia 12 maja 2011r. - sygn. akt XVII Amc 148/10).

Zarówno z postanowień Statutu, Regulaminu stosowanych przez przedsiębiorcę, jak i klauzul wpisanych do ww. rejestru wynikało, iż w sytuacji, gdy konsument zalega z płatnością przez 1 miesiąc, przedsiębiorca może rozwiązać umowę bez żadnego dodatkowego wezwania. W efekcie tego rozwiązanie umowy może nastąpić bez weryfikacji, czy konsument wykonał swoje obowiązki, czy też ponosi winę za brak wpływu opłaty. Mając na uwadze, że umowa o świadczenie usług przez przedszkole jest kontraktem wzajemnym, dokonanie ww. czynności bez uprzedniego wezwania konsumenta do spełnienia świadczenia jest sprzeczne z art. 491 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2014r. poz. 121) – zwaną dalej k.c., który stanowi, że jeżeli jedna ze stron dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej, druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni dodatkowy termin do wykonania z zagrożeniem, że w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy. Przedmiotowe twierdzenie zostało potwierdzone wielokrotnie przez SOKiK w powyżej przytoczonych orzeczeniach. Sąd stwierdził, iż skreślenie z listy korzystających z usług, niepoprzedzone wezwaniem do zapłaty należy uznać za nadmiernie rygorystyczne i uprawniające przedsiębiorcę do zastosowania wobec konsumenta zbyt dotkliwej sankcji za nieuiszczenie opłaty w terminie, a tym samym za sprzeczne z art. 385¹ § 1 k.c. oraz art. 385³ pkt 9 k.c.

Biorąc pod uwagę powyższe, Prezes Urzędu uznał, iż powyżej porównane postanowienia są tożsame. Zakwestionowane w niniejszym postępowaniu postanowienia w taki sam sposób naruszają interesy konsumentów, jak klauzule wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych.

W związku z faktem, że zaistniały łącznie przesłanki wynikające z art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, tj. bezprawność działań przedsiębiorcy oraz naruszanie

zbiorowych interesów konsumentów, Prezes Urzędu uznał ocenianą praktykę za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

W czasie trwania postępowania z dniem 1 kwietnia 2014r. przedsiębiorca dokonał zmiany brzmienia zakwestionowanych postanowień:

§ 18 pkt 6.a nowego Statutu przyjął brzmienie: *„Dziecko może zostać skreślone z listy dzieci przyjętych do Przedszkola, jeśli Rodzice lub opiekunowie dziecka zalegają z opłatami za Przedszkole za jeden miesiąc i mimo pisemnego wezwania, wyznaczającego dodatkowy termin do zapłaty zaległości, nie wywiązali się ze swych zobowiązań”*.

pkt. VII.f nowego Regulaminu Przedszkola stanowi, że *„Nie opłacenie przedszkola przez 1 miesiąc i nie uregulowanie zaległości mimo pisemnego wezwania wyznaczającego dodatkowy termin płatności będzie skutkowało rozwiązaniem umowy”*.

Zmiana kwestionowanych postanowień polegała na wprowadzeniu postanowień ustalających obowiązek uprzedniego pisemnego wezwania konsumenta do zapłaty wraz ze wskazaniem dodatkowego terminu do zapłaty zaległości. Dopiero w sytuacji braku wywiązania się ze zobowiązań po bezskutecznym wezwaniu, następuje rozwiązanie umowy (skreślenie z listy dzieci przyjętych do Przedszkola).

Analiza nowych brzmień postanowień pozwoliła na stwierdzenie, że nie mogą one już zostać uznane za tożsame z ww. klauzulami wpisanymi do rejestru.

W związku z powyższym uzasadnione stało się uznanie na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzenie zaniechania jej stosowania z dniem 1 kwietnia 2014r.

Wobec powyższego należało orzec jak w punkcie I sentencji decyzji.

II. W zakresie punktu II sentencji niniejszej decyzji oceniana praktyka dotyczy stosowania we wzorcach umów postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479(45) K.p.c., co stanowi naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

1. § 18 pkt 6.d) Statutu stanowił, że *„Dziecko może zostać skreślone z listy dzieci przyjętych do Przedszkola, jeśli Rodzice (opiekunowie prawni) naruszają zasady harmonijnej współpracy z przedszkolem”*.

Powyżej przytoczone postanowienie należy uznać za tożsame z postanowieniem uznanym wyrokiem SOKiK z dnia 27 kwietnia 2006 r. sygn. akt. XVII AmC 62/05 za niedozwolone i wpisanym do rejestru w dniu 3 lipca 2006r. pod nr 774 o treści: *„Studium ma prawo odstąpić od umowy bez możliwości zwrotu opłat określonych w pkt.1 ze strony słuchacza z powodu (naruszenia dóbr Studium i warunków współżycia społecznego oraz zasad obowiązujących w placówkach oświatowych)”*.

W ww. wyroku Sąd uznał przedmiotową klauzulę za naruszającą art. 385(3) pkt 13 k.c., zgodnie z którym za niedozwolone postanowienia umowne uznaje przewidujące utratę prawa żądania zwrotu świadczenia konsumenta spełnionego wcześniej niż świadczenie kontrahenta, gdy strony wypowiedzą, rozwiązują lub odstępują od umowy. W ocenianej w niniejszej sprawie klauzuli, tak jak we wpisanej do rejestru stwierdzone zostało bezwzględne prawo przedsiębiorcy do rozwiązania umowy bez wypowiedzenia, w okolicznościach, których nie można ocenić jednoznacznie. Nie występują ogólnie przyjęte zasady, które określają okoliczności, przez zaistnienie których można stwierdzić naruszenie zasad harmonijnej współpracy, tak jak i naruszenie dóbr Studium i warunków współżycia społecznego, a także zasad obowiązujących w placówkach oświatowych. Tym samym strona powołująca się na naruszenie tak określonych przesłanek kieruje się tylko i wyłącznie własną oceną sytuacji. Poprzez taki zapis przedsiębiorca umożliwia sobie rozwiązanie umowy z konsumentem w

przypadku wystąpienia każdej spornej sytuacji z rodzicem. To przedsiębiorca ma prawo stwierdzić, czy powstały spór narusza zasadę harmonijnej współpracy, która to zasada mieści się w pojęciu warunków współżycia społecznego i zasad obowiązujących w placówce.

Przedmiotowe postanowienie daje prawo przedsiębiorcy do zaprzestania świadczenia usług bez wypowiedzenia umowy w sytuacji, gdy opiekunowie, a więc konsumenci naruszają zasady harmonijnej współpracy. W konsekwencji wpisania tego postanowienia do Statutu przedsiębiorca ma prawo dowolnie określać okoliczności, przez wystąpienie których rozwiąże umowę z konsumentem w trybie natychmiastowym. Przez stwierdzenie możliwości rozwiązania umowy bez zachowania okresu wypowiedzenia, konsument nie otrzymuje czasu na znalezienie innej placówki, do której będzie mogło uczęszczać dziecko. Postanowienie nie różnicuje przypadków, gdy do naruszenia doszło z winy konsumentów od tych, gdy naruszenie było wynikiem okoliczności obciążających przedszkole lub nieobciążających żadnej ze stron umowy. Podnieść także należy, że przedmiotowa klauzula nie przewiduje obowiązku wezwania i wyznaczenia dodatkowego terminu do usunięcia stwierdzonych uchybień, tak jak w przypadku braku terminowego wnoszenia przez konsumentów należnych opłat. Brak jest także, po stronie konsumentów, porównywalnego uprawnienia do rozwiązania umowy na wypadek nienależytego wywiązania się z niej przez prowadzącego przedszkole, co narusza równowagę stron stosunku umownego.

Zakwestionowane postanowienie umożliwia nieprzyjęcie dziecka w dowolnym dniu do przedszkola nawet w miesiącu, za który zostały wniesione opłaty. W efekcie tego przedsiębiorca może nie świadczyć usług, za które opłaty wniósł konsument. Postanowienie umożliwia wstrzymanie się od realizacji usług, przy równoczesnym nie zwracaniu wniesionej przez konsumenta z góry opłaty za czesne, wyżywienie oraz zajęcia dodatkowe.

Tym samym można uznać, że kwestionowane postanowienie narusza interesy konsumentów w takim samym zakresie jak postanowienia zakwestionowane w punkcie I sentencji decyzji, a więc co do możliwości rozwiązania umów bez wcześniejszego wezwania do wyjaśnienia zaistniałych okoliczności, a także bez zachowania okresu wypowiedzenia. W tym zakresie zakwestionowane postanowienie może zostać uznane za tożsame z postanowieniami wpisanymi do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone wymienionymi w uzasadnieniu stosowania praktyki określonej w punkcie I sentencji decyzji.

Biorąc pod uwagę powyższe, Prezes Urzędu uznał, iż powyżej porównane postanowienia są tożsame. Zakwestionowane w niniejszym postępowaniu postanowienie w taki sam sposób narusza interesy konsumentów, jak klauzule wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych.

W związku z faktem, że zaistniały łącznie przesłanki wynikające z art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, tj. bezprawność działań przedsiębiorcy oraz naruszanie zbiorowych interesów konsumentów, Prezes Urzędu uznał ocenianą praktykę za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

W czasie trwania postępowania przedsiębiorca dokonał zmiany brzmienia stosowanego postanowienia.

§ 18 pkt 6.d) nowego Statutu otrzymał brzmienie *„Dziecko może zostać skreślone z listy dzieci przyjętych do Przedszkola, jeśli Rodzice (opiekunowie prawni) nie przestrzegają w relacjach z Przedszkolem przepisów prawa lub niniejszego Statutu lub istotnie utrudniają własnemu dziecku lub innym dzieciom korzystającym z Przedszkola lub ich Rodzicom korzystanie z usług Przedszkola zgodnie z jego celami i zasadami”*.

Przedmiotowe postanowienie nadal daje przedsiębiorcy prawo do rozwiązania umowy i zaprzestania świadczenia usług bez wypowiedzenia umowy w sytuacji, gdy opiekunowie, a więc konsumenci naruszają zasady współpracy. W konsekwencji wpisania tego

postanowienia do Statutu przedsiębiorcy ma prawo dowolnie określać okoliczności, przez wystąpienie których rozwiąże umowę z konsumentem w trybie natychmiastowym.

Zmiana dokonana przez przedsiębiorcę w Statucie w zakresie kwestionowanego postanowienia polega na zmianie użytych sformułowań w zakresie przyczyn przez zaistnienie, których umowa może zostać rozwiązana. Wcześniej jako powód rozwiązania podano naruszenie „zasady harmonijnej współpracy”. W nowym postanowieniu Statutu jako powód rozwiązania podano naruszenie przepisów prawa lub Statutu albo istotne utrudnianie własnemu dziecku lub innym dzieciom i ich rodzicom korzystanie z usług przedszkola. Jednak analiza nowego brzmienia postanowienia wykazała, że użyte zwroty nadal są nieostre, mogące powodować dobrowolne wskazywanie okoliczności skutkujących rozwiązaniem umowy. Ważne jest również to, że w klauzuli wpisanej do ww. rejestru SOKiK zakwestionował prawo do rozwiązania umowy w przypadku *naruszenia dóbr Studium i warunków współżycia społecznego oraz zasad obowiązujących w placówkach oświatowych*. Tym samym zostało uznane, że nowe postanowienie nadal jest tożsame z klauzulą wpisaną do rejestru. Zmiana kwestionowanego postanowienia nie odnosi się również do kwestii ewentualnego okresu wypowiedzenia wskutek wypowiedzenia umowy, a więc zrealizowania usług, za które konsument wniósł zapłatę.

Tym samym uznane zostało, że nowe brzmienie postanowienia nadal należy uznać za tożsame z klauzulą wpisaną do rejestru oraz zakwestionowanym postanowieniem.

2. § 5 pkt 3 umowy stanowił, że *„Rodzice dzieci nowoprzyjętych do przedszkola wpłacają bezzwrotnie wpisowe w chwili spisania umowy w wysokości 300.00 PLN (trzysta złotych) – opłata jednorazowa, celem rezerwacji miejsca w Przedszkolu z przeznaczeniem na fundusz rozwoju placówki”*.

Postanowienia uznane za tożsame z wyżej zakwestionowanym postanowieniem wzorca zostały wpisane do rejestru pod następującymi numerami:

- poz. 2366: *„Przy zapisie dziecka do przedszkola pobierana jest jednorazowa bezzwrotna opłata w wysokości 400 zł. - wpisowe”* (wyrok SOKiK z dnia 19 stycznia 2011 r. - sygn. akt. XVII AmC 149/10);

- poz. 2237: *„Wpisowe i czesne nie podlegają zwrotom w przypadku rezygnacji przez Usługobiorcę z usług świadczonych przez Usługodawcę ”* (wyrok SOKiK z dnia 9 listopada 2010 r. - sygn. akt. XVII AmC 154/10);

- poz. 838: *„50 zł – wpisowe płatne w sekretariacie przy zapisie do grupy językowej, jest to kwota bezzwrotna”* (wyrok SOKiK z dnia 22 czerwca 2006 r. - sygn. akt XVII AmC 50/05);

- poz. 1249: *„W przypadku rezygnacji z nauki w terminie przed rozpoczęciem zajęć, zwrot wniesionych opłat nie przysługuje”* (wyrok z dnia 19 marca 2007 r. Sądu Najwyższego w związku ze skargą kasacyjną Prezesa Urzędu od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 lipca 2006 r. - sygn. akt VI ACa 634/06). W uzasadnieniu do wyroku Sąd Najwyższy wskazał, iż ocena abuzywności postanowienia wzorca umownego w ramach kontroli abstrakcyjnej wymaga dokonania weryfikacji „przyzwoitości” konkretnej klauzuli. Jeżeli konsument byłby – na podstawie ogólnych przepisów – w lepszej sytuacji, gdyby konkretnego postanowienia wzorca nie było, należy przyjąć, że ma ono charakter abuzywny. W rozpatrywanej sprawie Sąd Najwyższy wskazał, iż standard zgodny z prawem ukształtowania obowiązków konsumenta w przypadku umów polegających na świadczeniu usług edukacyjnych wskazuje m.in. art. 746 §1 k.c. Zgodnie z nim, jeżeli dający zlecenie wypowiedział je bez ważnych powodów, obowiązany jest 1) zwrócić przyjmującemu zlecenie wydatki, które ten poczynił w celu należytego wykonania zlecenia; 2) uiścić przyjmującemu zlecenie część wynagrodzenia odpowiadającą jego dotychczasowym czynnościom; 3) naprawić szkodę. Jeżeli wypowiedzenie zlecenia uzasadnione było ważnymi powodami, dający zlecenie nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej. Odnosząc powyższe do

treści postanowienia będącego przedmiotem jego rozstrzygnięcia uznał, iż w sposób rażąco narusza ono interes konsumentów w zakresie, w jakim przewiduje przepadek uiszczonych opłat bez względu na ich charakter i bez względu na fakt, czy zleceniobiorca poczynił już jakiegokolwiek czynności dla wykonania umowy.

Postanowienie uprawnia do zatrzymania kwoty, którą konsument wpłaca przy zawarciu umowy z tytułu dokonania rezerwacji miejsca w przedszkolu. Opłata ta została określona jako bezzwrotna. Przedsiębiorca wskazał, iż opłata ta ma zostać przeznaczona na rozwój placówki. Niemniej opłata ta stanowi dodatkowy dochód niezwiązany ze świadczonymi usługami, gdyż za usługi które świadczy przedszkole konsument płaci w trybie miesięcznym. Warunki umowy ani Statut nie regulują kwestii rozliczania przedmiotowej opłaty w sytuacji, gdy umowa zostanie rozwiązana przez konsumenta.

Biorąc pod uwagę powyższe, Prezes Urzędu uznał, iż powyżej porównane postanowienia są tożsame. Zakwestionowane w niniejszym postępowaniu postanowienie w taki sam sposób narusza interesy konsumentów, jak klauzule wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych.

W związku z faktem, że zaistniały łącznie przesłanki wynikające z art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, tj. bezprawność działań przedsiębiorcy oraz naruszanie zbiorowych interesów konsumentów, Prezes Urzędu uznał ocenianą praktykę za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

W czasie trwania postępowania przedsiębiorca dokonał zmiany brzmienia stosowanego postanowienia.

§ 5 pkt 3 nowej umowy stanowi, że *„Rodzice dzieci nowoprzyjętych do przedszkola wpłacają wpisowe (zadatek) w chwili spisania umowy w wysokości 300.00 PLN (trzysta złotych), który ma takie znaczenie, że w przypadku nie przystąpienia do wykonania umowy przez Rodziców (nie rozpoczęcia korzystania z usług przedszkola w czasie umówionym) Przedszkole może wypowiedzieć umowę i wpisowe przepada na rzecz Przedszkola, zaś w przypadku nie przystąpienia do wykonywania umowy przez Przedszkole (nie przyjęcia dziecka do przedszkola w czasie umówionym) Rodzice mogą wypowiedzieć umowę i zażądać zwrotu wpisowego w podwójnej wysokości”*.

Wprowadzona przez przedsiębiorcę zmiana polegała na tym, że wpisowe wpłacane przez konsumenta zostało określone jako zadatek. Dodatkowo wprowadzono regulację w zakresie rozliczenia wpłaconego wpisowego w sytuacji wypowiedzenia umowy przez obie strony. Prezes Urzędu dokonując oceny nowego brzmienia postanowienia, zanalizował regulacje dotyczące wpłaconego zadatku. Z regulacji kodeksu cywilnego wynika, że zgodnie z art. 394 § 2 k.c. w razie wykonania umowy zadatek ulega zaliczeniu na poczet świadczenia strony, która go dała; jeżeli zaliczenie nie jest możliwe, zadatek ulega zwrotowi. W razie rozwiązania umowy zadatek powinien być zwrócony, a obowiązek zapłaty sumy dwukrotnie wyższej odpada. To samo dotyczy wypadku, gdy niewykonanie umowy nastąpiło wskutek okoliczności, za które żadna ze stron nie ponosi odpowiedzialności albo za które ponoszą odpowiedzialność obie strony (art. 394 § 3 k.c.). Natomiast analiza warunków umowy wykazała, że nie przewiduje zaliczenia wpłaconego wpisowego na rzecz płatności dokonywanych z tytułu korzystania z usług przedsiębiorcy, a więc stanowi ono dodatkowy dochód przedsiębiorcy. Tym samym w opinii Prezesa nazwanie opłaty zadatkiem nie uprawnia przedsiębiorcę do jego automatycznego zatrzymania w sytuacji rezygnacji konsumenta z korzystania z usług.

Dlatego też uznane zostało, że nowe brzmienie postanowienia nadal należy uznać za tożsame z klauzulami wpisanymi do rejestru oraz zakwestionowanym postanowieniem.

3. § 6 umowy stanowił, że „Właściciel Przedszkola zastrzega sobie możliwość podniesienia wysokości czesnego w ciągu roku szkolnego (powiadamiając o tym Rodziców z miesięcznym wyprzedzeniem) w przypadku wzrostu kosztów postępującej inflacji, wzrostu podatków od wynagrodzeń, składek ZUS, wzrostu kosztów eksploatacyjnych oraz innych kosztów niezależnych od stron”.

Postanowienia o treści tożsamej z treścią zakwestionowanego postanowienia wzorca zostały wpisane do rejestru pod następującymi numerami:

- poz. 2774: „Przedszkole zastrzega sobie możliwość zmiany wysokości opłaty stałej w trakcie trwania umowy, w przypadku zmiany stosunków gospodarczych (m. in. inflacja, znaczny wzrost kosztów opłat). O zmianie tej rodzice będą powiadomieni najpóźniej w terminie 1 miesiąca przed wprowadzeniem zmiany” (wyrok SOKiK z dnia 11 maja 2011r. - sygn. akt XVII AmC 161/10);

- poz. 2236: „Wysokość czesnego może być zmieniona w przypadku wzrostu kosztów utrzymania Przedszkola, jednak nie częściej niż jeden raz i nie więcej niż o 10% w okresie obowiązywania umowy” (wyrok SOKiK z dnia 9 listopada 2010r. - sygn. akt XVII AmC 155/10);

- poz. 59: „Czesne w następnych latach studiów może ulec zmianie w związku z uzasadnionym wzrostem kosztów ponoszonych przez uczelnię i zostanie ustalone przez rektora zarządzeniem wiążącym strony umowy przed rozpoczęciem nowego roku akademickiego” (wyrok SOKiK z dnia 10 kwietnia 2002r. – sygn. akt XVII Amc 17/01);

- poz. 547: „Zmiana wysokości czesnego w ciągu roku akademickiego może nastąpić jedynie proporcjonalnie do oficjalnego wskaźnika wzrostu kosztów utrzymania” (wyrok SOKiK z dnia 25 lipca 2005r. - sygn. akt. XVII Amc 46/05). W uzasadnieniu ww. wyroku SOKiK stwierdził, że oceniany zapis narusza art. 385¹ i art. 383³ pkt.10 oraz pkt. 20 k.c. jako rażąco naruszający dobre obyczaje, a ponadto przewiduje uprawnienie kontrahenta konsumenta do jednostronnej zmiany warunków umowy bez ważnej przyczyny wskazanej w umowie oraz do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy, bez przyznania konsumentowi prawa do odstąpienia od tej umowy. Analizowane postanowienie wzorca umownego nie zapewnia konsumentom poczucia bezpieczeństwa, co do stałości określonych opłat. Nie wskazano w kwestionowanym zapisie jakichkolwiek przesłanek zmiany wysokości opłaty czy też maksymalnej wysokości do jakiej opłaty mogą wzrosnąć. Nie przewidziano również we wzorcu dla konsumenta prawa do odstąpienia od umowy w sytuacji podwyższenia opłaty stałej. Wskazać również należy, że umowy zawierane są z osobami prowadzącymi przedszkola na okres jednego roku, a tym samym przedsiębiorca ma możliwość skalkulowania przedmiotowych opłat, tak aby osiągnął zamierzony w danym roku cel ekonomiczny. Podwyższanie przedmiotowych opłat w ciągu roku powinno być zatem wyjątkiem a nadto opierać się na wymiernym wskaźniku np. wskaźniku inflacji określonym w umowie w sposób możliwy do jego zweryfikowania;

- poz. 643: „Wysokość czesnego może ulegać zmianom w zależności od inflacji i aktualnych kosztów kształcenia” (wyrok SOKiK z 5 października 2005r. – sygn. akt XVII Amc 20/05);

- poz. 848: „Wysokość odpłatności ustala dyrektor placówki w oparciu o kalkulację kosztów bieżących. Odpłatność może ulec zmianie w ciągu roku szkolnego” (wyrok SOKiK z dnia 6 lipca 2006r. - sygn. akt XVII AmC 60/05);

- poz. 1190: „Kwoty opłat wymienione w niniejszym Regulaminie mogą ulec zmianie w miarę ogólnego wzrostu cen, nie częściej niż raz w semestrze” (wyrok SOKiK z dnia 1 marca 2007r. - sygn. akt XVII Amc 12/06).

W uzasadnieniu powyższego orzeczenia Sąd wskazał, iż przedmiotowe postanowienie dopuszcza do zmian wysokości opłat za naukę w sposób ogólnikowy oraz nieokreślający w dostatecznym stopniu przyczyn ewentualnej zmiany umowy. Sąd orzekając powołał się przy tym na pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w

wyroku z dnia 9 marca 2006 roku (I CSK 135/05), zgodnie z którym zastrzeżenie przez przedsiębiorcę uprawnień do zmiany czesnego w przyszłych semestrach bez wskazania kryteriów takiej zmiany, prowadzi do ukształtowania obowiązków finansowych uczących się w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami. Mając powyższe na uwadze Sąd stwierdził, iż przedmiotowe postanowienie jest niedozwolonym postanowieniem umownym, o jakim mowa w art. 385³ pkt 10 k.c. Wskazał również, iż postanowienie to jest niedozwolonym postanowieniem umownym opisanym w art. 385³ pkt 20 k.c. w zakresie, w jakim nie przewiduje uprawnienia konsumenta do odstąpienia od umowy w przypadku podwyższenia czesnego za naukę. Tak bowiem uprawnienie przedsiębiorcy do zmiany wysokości czesnego i innych opłat za naukę powinno łączyć się każdorazowo z przyznaniem konsumentowi prawa do odstąpienia od umowy bez konieczności ponoszenia z tego tytułu dodatkowych konsekwencji finansowych;

- poz. 1348: *„Właściciel zastrzega sobie prawo pobierania w ciągu roku szkolnego dodatkowej opłaty w przypadku wyższych kosztów prowadzenia placówki niż założono na początku roku szkolnego (np. większa inflacja, duża ilość rezygnacji słuchaczy z dalszej nauki)”* (wyrok SOKiK z dnia 18 października 2006r. - sygn. akt XVII AmC 13/06).

Zarówno zakwestionowane postanowienie, jaki i wpisane do rejestru dają przedsiębiorcy możliwość dowolnego podwyższania opłat – czesnego za korzystanie z usług. Postanowienia te nie określają żadnych konkretnych okoliczności, które faktycznie uzasadniają podwyżkę opłat. W oparciu o podane przesłanki przedsiębiorca może dowolnie kształtować i interpretować stan faktyczny i wykazać prawo do podwyższenia opłat. Dodatkowo analizowane postanowienie nie określa korelacji wzrostu kosztów z ewentualnymi podwyżkami. Analiza warunków umów oraz Statutu dodatkowo wykazała, że nie zostało przewidziane prawo konsumenta do rozwiązania umowy z tytułu wzrostu ceny.

Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia, Prezes Urzędu uznał, iż powyżej porównane postanowienia są tożsame. Zakwestionowane w niniejszym postępowaniu postanowienie w taki sam sposób narusza interesy konsumentów, jak klauzule wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych.

W związku z faktem, że zaistniały łącznie przesłanki wynikające z art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, tj. bezprawność działań przedsiębiorcy oraz naruszanie zbiorowych interesów konsumentów, Prezes Urzędu uznał ocenianą praktykę za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

W czasie trwania postępowania przedsiębiorca dokonał zmiany brzmienia stosowanego postanowienia.

§ 6 nowej umowy stanowi, że *„Właściciel Przedszkola zastrzega możliwość wypowiedzenia wysokości czesnego w trakcie trwania niniejszej umowy, z zachowaniem miesięcznego okresu wypowiedzenia ze skutkiem na koniec miesiąca kalendarzowego. Brak sprzeciwu wobec nowej wysokości czesnego ze strony Rodziców powoduje, że z upływem okresu wypowiedzenia nowa wysokość czesnego wchodzi w życie. Wobec Rodziców, którzy złożyli sprzeciw wobec zmiany wysokości czesnego, umowa ulega rozwiązaniu z upływem okresu wypowiedzenia”*.

Wskutek modyfikacji kwestionowanego postanowienia przedsiębiorca nadal ma prawo dokonać zmiany wysokości czesnego o dowolną wysokość, w dowolnym momencie realizacji umowy. Przedsiębiorca nie doprecyzował kosztów, których zmiana wpłynie na zmianę wysokości czesnego. Konsument powinien mieć możliwość weryfikacji zasadności zmiany czesnego. Nowe postanowienie umożliwia konsumentom złożenie sprzeciwu co do zmiany wysokości czesnego, co skutkować będzie rozwiązaniem umowy. Jednak określony tryb rozwiązania umowy nadal narusza interesy konsumentów. Nie gwarantuje on

konsumentom terminu na podjęcie decyzji o ewentualnym rozwiązaniu umowy. Analiza postanowienia wykazała, że okres wypowiedzenia może nawet nie wynieść tygodnia.

Tym samym uznane zostało, że nowe brzmienie postanowienia nadal należy uznać za tożsame z klauzulami wpisanymi do rejestru oraz zakwestionowanym postanowieniem.

Prezes Urzędu biorąc pod uwagę powyższe okoliczności uznał, że nie można uznać dokonanej zmiany brzmienia postanowień za wystarczającą. Nowe brzmienia postanowień również są tożsamymi z klauzulami wpisanymi do rejestru. Tym samym brak jest podstaw do stwierdzenia, że przedsiębiorca zaniechał stosowania zakwestionowanych praktyk. Dlatego też, Prezes Urzędu nakazał zaniechać stosowania zakwestionowanych praktyk.

W świetle ww. okoliczności orzeczono jak w punkcie II sentencji niniejszej decyzji.

III. Zgodnie z art. 80 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów Prezes Urzędu rozstrzyga o kosztach w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie. W myśl art. 77 ust. 1 tej ustawy, jeżeli w wyniku postępowania Prezes Urzędu stwierdził naruszenie przepisów ustawy, przedsiębiorca, który dopuścił się tego naruszenia, jest obowiązany ponieść koszty postępowania. Zgodnie natomiast z art. 264 § 1 Kodeks postępowania administracyjnego jednocześnie z wydaniem decyzji organ administracji publicznej ustali w drodze postanowienia wysokość kosztów postępowania, osoby zobowiązane do ich poniesienia oraz termin i sposób ich uiszczenia.

Postępowanie przeciwko przedsiębiorcy w sprawie stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów zostało wszczęte z urzędu. Na podstawie ustaleń dokonanych w trakcie postępowania w punktach I i II sentencji decyzji stwierdzone zostało naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Kosztami niniejszego postępowania dla Prezesa Urzędu są wydatki w wysokości **27 PLN** związane z korespondencją prowadzoną z przedsiębiorcą. W związku z powyższym, Prezes Urzędu postanowił obciążyć Przedsiębiorcę kosztami postępowania w wysokości **27 PLN** (słownie: dwudziestu siedmiu złotych).

Wobec powyższego należało orzec jak w punkcie III sentencji decyzji.

Na podstawie art. 264 § 1 ustawy Kodeks postępowania administracyjnego, w zw. z art. 83 i 80 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wyznaczył stronie termin 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji na uiszczenie kosztów niniejszego postępowania. Powyższą kwotę należy wpłacić na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie w NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 Kodeksu postępowania cywilnego – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od daty jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach.

W przypadku jednak kwestionowania wyłącznie postanowienia o kosztach zawartego w punkcie III niniejszej decyzji, stosownie do art. 81 ust. 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z 479³² § 1 i § 2 Kodeksu postępowania cywilnego, przedsiębiorcy przysługuje prawo wniesienia zażalenia do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach w terminie tygodnia od dnia doręczenia niniejszej decyzji.

Dyrektor Delegatury
Urzędu Ochrony Konkurencji
i Konsumentów w Katowicach
Maciej Frągsztajn